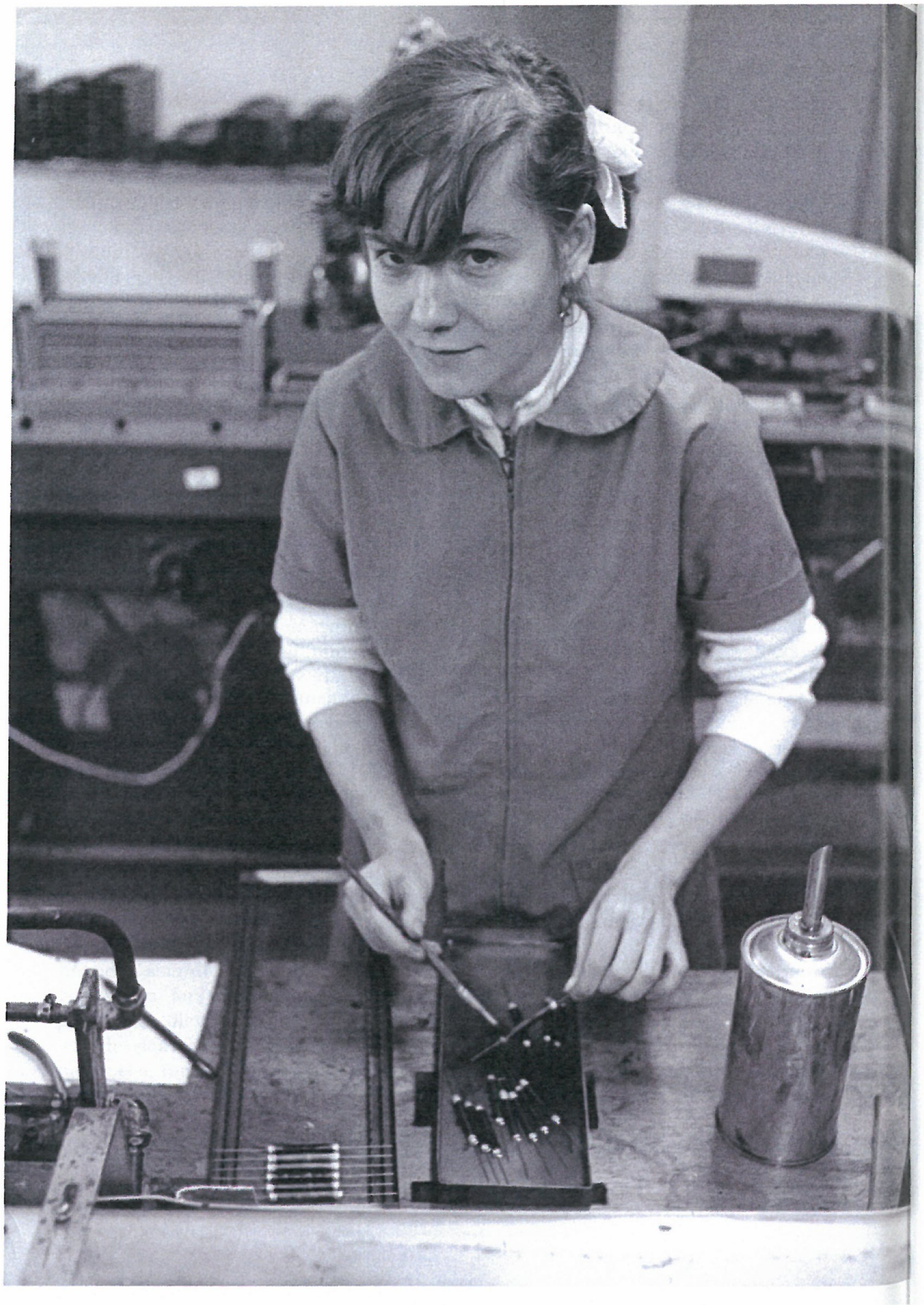

Jugoslavisk fremmedarbejder, ca. 1970.

ARBEJDSKRAFT, TAK!

1960'erne-1973

9

Ved indgangen til 1960'erne var Danmark på trods af tidligere tiders indvandring et stort set homogent samfund. Men det skulle der blive lavet om på. Det stærkt industrialiserede Vesteuropa havde generelt set været i bekneb for arbejdskraft siden midten af 1950'erne. I Danmark blev problemet i første omgang løst ved, at den overskydende arbejdskraft fra et landbrug, der var blevet mere og mere mekaniseret, gik over i industrien. Det var stærkt medvirkende til den betydelige vandring fra land til by. Atter andre udvandrede – især til andre nordiske lande.

Dertil kom, at kvinderne i højere grad blev synlige på arbejdsmarkedet. Nok havde kvinder deltaget flittigt i landbruget, men med 1960'ernes enorme økonomiske vækst (der var uden historisk sidestykke med en stigning på ca. fem procent pr. år i bruttonationalproduktet i årene 1957-70) blev det altafgørende, at de tog mere aktivt del i lønarbejdet. Kvinders deltagelse i erhvervslivet accellerede omkring 1965, hvor næsten en tredjedel var aktive på arbejdsmarkedet. Andre forklaringer på kvindernes højere erhvervsfrekvens skal findes i øget fokus på materielle goder, "Villa, Volvo og Vovhund", og den kendsgerning, at det ikke længere i samme omfang blev anset som værdigt at blive forsørget.

I slutningen af 1960'erne så nye former for danske familier tilmed dagens lys: Flere og flere børn tilbragte flere og flere timer i de nybyggede daginstitutioner, den traditionelle kernefamilie med far, mor og to børn var ikke længere eneste løsningsmodel, flere blev enebørn, og flere og flere blev delebørn i takt med, at flere og flere blev skilt.

Første skridt

De danske kvinders indtog på arbejdsmarkedet var dog ikke nok til at dække det enorme behov for arbejdskraft. Arbejdsmarkedet måtte tænke kreativt for at imødekomme det voksende behov. Løsningen blev at gøre som i Sverige og Vesttyskland. Her havde man

i mange år importeret arbejdskraft. I 1964 argumenterede den radikale handelsminister (senere statsminister) Hilmar Baunsgaard for, at det kunne være økonomisk gavnligt samfundsmæssigt set at få udenlandsk arbejdskraft til landet.

Så i en tid med vækst og lav arbejdsløshed søgte man hjælp i udlandet. Men som nævnt var det en udvikling, der gik væsentligt langsommere end i udlandet. Det skyldtes først og fremmest, at fagforeningerne fremdeles stod på det synspunkt, man havde haft siden år 1900: Udlændinge skulle ansættes på løn- og arbejdsvilkår, der svarede til de indgåede overenskomster.

SVIN OG SPANIERE?

I 1965 var der en overproduktion af svin på de danske slagterier, der derfor kom til at mangle arbejdskraft. Arbejdsgiverne ønskede at få maksimalt 200 spanske arbejdere til landet for at nedbringe svinepuklen, og de lovede, at de nok skulle blive ansat i overensstemmelse med overenskomsterne. Arbejdsministeren (Erling Dinesen, Socialdemokratiet) sagde et tøvende ja, blandt andet med henvisning til arbejdskraftens fri bevægelighed, men var samtidig kritisk, idet han pegede på øgede økonomiske udgifter i form af boliger og uddannelse til spanierne. Der var efterfølgende positive forhandlinger mellem Danmark og Spanien, men da de spanske myndigheder sent i 1965 gav deres ja til, at spaniere kunne sætte kursen mod Danmark, var svinepuklen stort set forsvundet! Spanierne kom aldrig til Danmark.

I midten af 1960'erne udtalte fagforeningernes landsorganisation, LO, sig endog meget skeptisk over for brug af udenlandsk arbejdskraft i danske virksomheder og pegede på, at man for alt i verden skulle undgå løntrykkeri. Men i 1967 blev standpunktet en anelse mere nuanceret, og LO-formand, Thomas Nielsen, gik i medierne med, at han fandt det naturligt, at udlændinge søgte arbejde i Danmark på samme måde, som danskere søgte arbejde i udlandet. Det var nu helt i orden, at udlændinge søgte arbejde i Danmark, når blot de overenskomstmæssige rammer var i orden.

I 1967 kom de første fremmedarbejdere til landet. Brancheorganisationer begyndte at udbrede kendskabet til Danmark, men alligevel var indvandringen i 1967-69 oftest af spontan karakter. Udlændingeloven fra 1952 var liberal, og man kunne relativt nemt komme ind i landet og få tilladelse til arbejde af de lokale myndigheder. Typisk blev udlændinge kun afvist ved grænsen, hvis de hævdede, at de ville søge arbejde, men ikke havde penge nok til at kunne forsørge sig selv. Det blev også undersøgt, om de havde penge

nok til at kunne rejse hjem igen for det tilfældes skyld, at de ikke kunne finde arbejde.

Indvandrerne kom fra Tyrkiet, Jugoslavien og Pakistan og blev dermed i statistikker til "udenlandske statsborgere fra tredjelande." Ved tredjelande forstod man – og forstår man – nemlig alle lande uden for Norden, EU og Nordamerika. De fandt først og fremmest arbejde i brancher, som danskerne på grund af den relativt lave arbejdsløshed ikke fandt attraktive. Det var typisk rengøring og fabriksarbejde.

De nød godt af et liberalt samfund, der ikke havde restriktioner over for udlændinge. De kom ofte til Danmark som turister. Hvis de så fandt et arbejde under deres ophold, var de velkomne til at søge arbejdstilladelse hos det lokale politi. Og den slags tilladelser blev oftest i slutningen af 1960'erne givet uden sværdslag.

I sidste halvdel af 1960'erne fulgte briter, vesttyskere og amerikanere lige i hælene på nordmænd og svenskere på listen over ikke-danskere (1968-tal). Indvandringen til Danmark blev også hjulpet godt på vej af, at Danmarks nabolande, Sverige og Vesttyskland, i 1968 satte tommelskruerne på med hensyn til at give arbejds- og opholdstilladelser. En del søgte således blot videre til Danmark. En anden væsentlig årsag til den spontane indvandring til Danmark var en forringelse af den vesttyske økonomi, hvilket ganske enkelt fik folk til at rejse videre til den næste grænse.

ET NYT ORD VINDER INDPAS

Med ankomsten af arbejdskraft fra Tyrkiet, Jugoslavien og Pakistan kom der nye ord ind i det danske sprog. *Fremmedarbejdere* var et af de første ord, der blev hæftet på den nye arbejdskraft, men hurtigt tog begrebet *gæstearbejder* over. Det er nærliggende at tro, at ordet gæstearbejder blev det mest populære, fordi flertallet i den relativt set homogene, danske befolkning ønskede, at de nye arbejdere skulle være gæster. Gæster kan nok være irriterende, fylde meget, afvige fra de kendte normer og blive hængende alt for længe, men fordelen er, at de på et eller andet tidspunkt tager hjem!

Tiltag mod indvandring

Skærpelsen af reglerne for at opnå arbejdstilladelse i Vesttyskland og Sverige var stærkt medvirkende til, at den spontane indvandring til Danmark i begyndelsen af 1969 steg yderligere. Det fik VKR-regeringen til at reagere, og der blev nedsat et udvalg, der skulle udarbejde nye regler for tildeling af opholdstilladelse.

I 1960'erne var der boligmangel i Danmark, og fremmedarbejderne kom ofte sidst i køen. Sovesal for arbejdere ansat på Ribe Jernstøberi i slutningen af 1960'erne.

Resultatet blev, at man allerede i maj 1969 ændrede praksis, således at udlændinge, der erklærede, at de rejste til Danmark for at søge arbejde, blev afvist ved grænserne – selv om de var i stand til at forsørge sig selv og i øvrigt havde penge nok til at rejse hjem. Men det viste sig umuligt at kontrollere alle og give dem en fair behandling, hvorfor man fra den 1. januar 1970 strammede reglerne yderligere. For fremtiden skulle en ansøgning om arbejdstilladelse være fulgt af et decideret tilbud om arbejde fra en dansk arbejdsgiver, ligesom arbejdsgiveren skulle skrive under på, at det ikke havde været muligt at finde dansk arbejdskraft til det pågældende job. Fagforeningernes gennemslagskraft viste sig ved, at dersom en udlænding faktisk fik arbejde i Danmark på de vilkår, *skulle* han eller hun være medlem af en a-kasse, således at overenskomsterne blev overholdt.

I 1970 var der derfor en livlig debat om gæstearbejderne. Arbejdsgiverne gjorde gældende, at der manglede 50.000 arbejdere til de danske arbejdspladser, ligesom de pegede på økonomiske fordele ved indvandringen. Men de var oppe mod opinionsundersøgelser, der viste, at næsten halvdelen af befolkningen var imod yderligere indvandring. Ifølge medierne frygtede danskerne en øget arbejdsløshed.

Netop frygten for øget arbejdsløshed var grunden til, at politikerne november strammede yderligere op, idet man indførte, at det ikke længere var muligt at give såkaldte førstegangsarbejdstilladelser. Det fik mange potentielle indvandrere til at vende blikket mod andre lande, der så siden fulgte i Danmarks fodspor ved i

begyndelsen af 1970'erne at sætte en stopper for fri indvandring.

I de første år af 1970'erne kom der imidlertid også hundreder af flygtninge til Danmark. De flygtede fra diktaturer i Spanien, Grækenland og Portugal, ligesom der i mindre omfang kom flygtninge fra diktaturstater i Latinamerika og Afrika.

Et decideret indvandrerstop

Der var efter aftale med arbejdsgiverne og fagforeningerne talrige dispensationsmuligheder i de danske regler. Og de blev flittigt benyttet. Eksempelvis kunne virksomheder med flaskehalsproblemer få dækket deres behov for arbejdskraft via udlændinge. Dertil kommer, at mange af dem, der havde fået arbejds- og opholdstilladelse, sendte bud efter deres koner og børn i hjemlandene (familiesammenføring). Det førte til, at indvandringen fortsatte og faktisk øgede sit omfang i begyndelsen af 1970'erne.

Generelt set var politikerne enige om, at administrative ændringer ikke kunne løse indvandringsproblemerne. Denne holdning blev tilskyndet af det faktum, at oliekrisen i efteråret 1973 førte til økonomisk tilbagegang i Vesteuropa. Danmark gik heller ikke fri, også her i landet blev resultatet en hurtig stigning i arbejdsløsheden. Det fik igen fagforeningerne på banen med krav om stop for indvandring, og aviserne var fyldte med artikler, der pegede på risikoen for massearbejdsløshed.

I november 1973 blev arbejdsmarkedets parter og regeringen med statsminister Anker Jørgensen (Socialdemokratiet) i spidsen enige om et øjeblikkeligt stop for indvandring af flere fremmedarbejdere. Der var spredte pip i medierne om, at udlændingene blev ofre for oliekrisen, ligesom borgerlige politikere og arbejdsgiverne ønskede et fleksibelt stop af hensyn til eventuel mangel på arbejdskraft, men ellers var der generel tilfredshed med den politiske ændring af 1952-udlændingeloven. Ændringen betød, at man ikke kunne få opholdstilladelse i Danmark med henvisning til arbejde. Samtidig blev det besluttet, at fremmedarbejdere med arbejdstilladelse skulle hjemsendes, når deres tilladelse til arbejde udløb – med mindre beskæftigelsessituationen på arbejdsmarkedet ændrede sig til det bedre.

Det skal pointeres, at indvandringsstoppet ikke omfattede statsborgere i nordiske lande og lande i EF, som Danmark var blevet medlem af med virkning fra 1973 efter en folkeafstemning den 2. oktober 1972. Da Danmark blev medlem af EF, måtte man ændre Udlændingeloven fra 1952, således at arbejdskraftens fri bevægelighed i EF-området kunne sikres.

Tekst 32

Fremmedarbejderen – en konkurrent

Efter den første bølge af indvandring til Danmark i slutningen af 1960'erne rejste der sig en debat om, hvorvidt indvandring var godt eller skidt for Danmark og de danske arbejdere. Mange danske arbejdere talte imod, heriblandt Erik Lund i læserbrev i Fagbladet den 10. februar 1970.

Intet er så let som at demonstrere sit ufejlbarlige, demokratiske sindelag, og sine moralsk uangribelige meninger (...) især når det intet koster. Vi kan alle være offervilje, på andres bekostning; i spørgsmålet om fremmedarbejderne har akademikere og andet godtfolk ganske tydeligt demonstreret dette for os!

Det er kun spredte pip vi har hørt fra arbejderside. Spørgsmålet vedkommer arbejderen som ingen anden.

Man diskuterer hen over hovedet på os arbejdere og skyder os en masse grimt i skoene, såvel racehad som egoisme – man har så forbandet travlt med at påføre os en dårlig samvittighed, der kan lukke munden på os!

Den danske arbejder ser en konkurrent i fremmedarbejderne; såvel løn- og beskæftigelsesmæssigt som på boligmarkedet. Er det i grunden så sært?

(...)

Fremmedarbejderen tager først og fremmest arbejdet fra de lavest lønnede. Ved at gå for en endnu mindre løn trykker de hele lønniveauet ned i disse svagt organiserede områder. På trods af alle overenskomstmæssige bestræbelser på at få en lønudjævning (arbejderne imellem), så vil lønforskellen blive så stor som aldrig før i de kommende år!

Kald det blot diskriminering eller racehad, jeg er ligeglad, først og fremmest føler jeg solidaritet med mine landsmænd – Hansen og Pedersen, så jeg vil overlade til andre at spille julemænd. Det er så nemt for udenforstående at have de helt rigtige "fremskridtsvenlige" internationale idéer. De kan jo sidde i deres gode, sikrede stillinger og pudse glorien uden risiko for ledighed og lønstagnation.

Vi skaffer os et proletariat af dimensioner med alt hvad dertil hører af problemer, hvis vi ikke stopper den ukontrollerede og hæmningsløse "import" af fremmed arbejdskraft.

I stedet for at efterlyse solidaritet hos arbejderen, så skulle vi kaste blikket på de arbejdsgivere, der, efter at have tjent store penge på den danske arbejders og funktionærs formåen, viden og indsigt, flytter kapitalen ud af landet, for at leve i skattely uden tanker for sine landsmænd.

Tekst 33

Velkommen Mustafa

Fra arbejdsgiverside var holdningen til indvandring langt mere positiv, end den var på arbejderside. Kronik fra 1970 i Arbejdsgiveren (udgivet af Dansk Arbejdsgiverforening) – af direktør Jens Fisker.

Vi har god brug for en arbejdskraftreserve til erstatning for den, der forsvinder – og gæstearbejdere er særlig velkomne. Først og fremmest fordi

Fremmedarbejderne hjalp med at opretholde den materielle fremgang i Danmark. Arbejdsstyrken på Ribe Jernstøberi i Greve var alle tyrkere. I cirklen den tyrkiske tillidsmand.

denne reserve intet koster os i modsætning til en reserve bestående af arbejdsløse eller husmødre. Har vi ikke brug for arbejdskraften, kan den jo udvises. Byrden ved at holde en reserve falder herved på gæstearbejderen personligt eller hans hjemland. Gæstearbejderen bringer normalt hverken kone eller børn med. Det betyder, at vort erhvervsliv kan vokse hurtigere, idet der ikke kræves sekundære investeringer i børnehaver, skoler, boliger, og hvad der ellers følger af at have familier. Endelig er gæstearbejdere særligt velkomne, fordi vi kun behøver at foretage ganske ringe investeringer i nybygninger og maskiner for at sætte dem i gang – de har intet mod forskudt arbejdstid.

Af ugens 168 timer arbejder vore fabrikker som regel kun 42 timer. Vi kan altså teoretisk firdoble produktionen uden yderligere investeringer. Praktisk kan vi vel fordoble produktionen mod

nogle små tilpasninger hist og her.

Hvis altså gæstearbejderne vil hjælpe os.

Af økonomiske grunde bør vi derfor sige "Velkommen Mustafa".

De sociale problemer må imidlertid ikke overses. De kan blive frygtelige – for at sige det rent ud: 100.000 gæstearbejdere i ghettolignende byområder i København vil nødvendigvis medføre tyveri, voldtægt, mord og blodige sammenstød i et omfang, som tåler sammenligning med USA's storbyer.

Vi vil så blive nødt til at forbyde vore børn og unge at omgås dem. Vi vil blive nødt til at lave særlove mod dem – eller at smide dem ud af landet, som schweizerne gjorde, og betale hvad *det* koster.

(...)

Det afgørende er, at vi besinder os på, at gæstearbejderne ikke er usle supplikanter (: ydmyge ansøgere), som vi kan behandle, som var vi et herrefolk. Tværtimod må vi erkende, at gæsten hjælper os mere, end vi hjælper ham.

Men det er nødvendigt, at denne erkendelse udmøntes i en politik, som kan medføre en folkelig opbakning – og lad os så hurtigt som muligt få oplysninger fra det udvalg, der nu arbejder med spørgsmålet. Mustafa og hans kammerater bør ikke gå ude i kulden. Det er i bedste overensstemmelse med vor snævreste egeninteresse at invitere dem indenfor.

Tekst 34

Om indvandring

I lighed med debatten i aviserne var der også debat i Folketinget, hvor arbejdsministeren redegjorde for sin og regeringens holdning til gæstearbejdere ud fra økonomi. September 1970, arbejdsminister Lauge Dahlgaard (Det radikale Venstre).

Gæstearbejderne er den mest mobile arbejdskraft, der findes. Det er et forhold, hvortil der knytter sig både plusser og minusser. I en periode med et stramt arbejdsmarked, som vi har haft det i det sidste par år, vil det både for den enkelte virksomhed og for samfundet være fordelagtigt, at huller i arbejdsstyrken hurtigt kan udfyldes, så produktionsmuligheder ikke er ubenyttede alene på grund af manglende arbejdskraft. Tilgangen af udenlandsk arbejdskraft i det sidste par år er nok i ikke ringe grad anvendt til erstatning for dansk arbejdskraft, der har forladt industrivirksomheder og er gået til mere velbetalt arbejde inden for byggeriet.

Tilgangen af udenlandsk arbejdskraft præger visse erhvervsområder stærkere end andre. Det ligger vel i sagens natur, at løntagerne i perioder med mangel på arbejdskraft søger de mest velbetalte job, og det er således – i hvert fald i første omgang – de mindre velbetalte job, der står åbne for gæstearbejderne. Visse erhvervsområder kan blive ret afhængige af udenlandsk arbejdskraft. Det kender vi fra visse eksportvirksomheder og fra turistbranchen. I mange tilfælde er gæstearbejdere på virksomheder inden for de nævnte erhverv antagelig med til at sikre disse virksomheders eksistens og dermed måske også en valutaindtjening, der overstiger gæstearbejdernes egen løn.

Hvis tilgangen af udenlandsk arbejdskraft overstiger et vist niveau, kan det utvivlsomt modvirke en ønskelig strukturændring i erhvervslivet og på arbejdsmarkedet. Sådanne strukturændringer har i de senere år bl.a. givet sig til kende ved, at nye befolkningsgrupper er søgt ud på arbejdsmarkedet, og ved nedlæggelse af virksomheder, hvis indehavere har kunnet tjene en større indtægt på det almindelige arbejdsmarked, hvor der har været brug for dem. Det stramme arbejdsmarked har endvidere medvirket til, at geografisk, erhvervsmæssigt og fagligt betingede vanskeligheder for tilpasning mellem udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft har kunnet overvindes. Ved egnsudvikling og aktiv arbejdsmarkedspolitik har det offentlige fremmet den økonomiske tilpasning. Det er ønskeligt, at denne strukturtilpasning ikke hæmmes af en helt restriktionsfri adgang til udenlandsk arbejdskraft.

Erfaringerne fra andre lande giver anledning til at anstille endnu en vigtig betragtning, nemlig at en meget liberal adgang til udenlandsk arbejdskraft under visse omstændigheder, som ofte vil foreligge, ikke blot fører til begrænsede samfundsøkonomiske tilpasninger, men kan blive led i selve den økonomiske vækstproces. I disse tilfælde kan man tale om, at tilgang af udenlandsk arbejdskraft skaber et uafviseligt behov for fortsat tilgang af udenlandsk arbejdskraft.

Her i landet er 1960ernes stærke vækst i arbejdsstyrken nu ophørt, bl.a. som følge af befolkningens ændrede aldersfordeling. En fortsat kraftig udbygning af produktionsapparatet kan derfor forudsætte, at der sker en vis indvandring af arbejdskraft fra udlandet. En økonomisk vækst på dette grundlag, hvortil der jo også knytter sig øget boligbyggeri og udvidelse af det uddannelsesmæssige og sociale serviceapparat til betjening af gæstearbejderne, vil medføre investeringsudgifter, der lægger beslag på arbejdskraft og på valuta. Hertil kommer, at en stærk tilgang af udenlandsk arbejdskraft kan påvirke erhvervslivets investeringer på en sådan måde, at der investeres i mindre arbejdskraftbesparende teknik, end tilfældet ellers ville være, og det er ikke i sig selv ønskeligt.

(...)

Regeringens generelle synspunkt er, at der ikke bør være en så uhæmmet adgang til udenlandsk arbejdskraft, at strukturtilpasningen i erhvervslivet og på arbejdsmarkedet bremses. På den anden side bør der ikke opretholdes en sådan mangel på arbejdskraft, at flaskehalsproblemer ikke kan løses, og levedygtige og valutaskabende erhverv kommer i vanskeligheder. Tilgangen af udenlandsk arbejdskraft må til enhver tid afpasses efter disse synspunkter.

(...)

Gæstearbejdernes tilpasningsproblemer har sammenhæng med en lang række forhold. Jeg skal nævne de sproglige kommunikationsvanskeligheder og de boligmæssige problemer, som ikke mindst skyldes, at gæstearbejdere i særlig stort tal beskæftiges i områder, hvor der i forvejen er knaphed

på boliger. Det er utvivlsomt også på sin vis en slags tilpasningsproblem, at mange gæstearbejdere enten af indstilling eller for at kunne sende en stor del af deres indtjening til familie i hjemlandet er mere beskedne i deres fordringer til bolig og leveforhold, end vi her i landet almindeligvis finder rimeligt. Gæstearbejderne bliver bl.a. af de grunde, jeg har nævnt, let ofre for udnyttelse, og det er der desværre både danskere og udlændinge – ikke sjældent landsmænd til gæstearbejderne – der benytter sig af.

Tekst 35

Om indvandrere som løntrykkere

Den danske venstrefløj, personificeret ved Hanne Reintoft (Danmarks Kommunistiske Parti), var stærkt kritisk over for arbejdsministerens relativt positive holdning til flere gæstearbejdere. Hanne Reintoft i Folketinget i 1970.

Den eneste måde, de lavtlønnede får forbedrede forhold på, det ved vi fra mange, mange års arbejdskamp, er, at de stærkeste fagområder trækker lønnen i vejret og derefter trækker de lavtlønnede med. Men hvis det nu er ministerens hensigt, at vi skal have så mange fremmedarbejdere som muligt ind som ekstra løntrykkere, så løser vi jo aldrig lavtlønsproblemet, og så må vi henstille, at man indstiller de medlidende og tilsyneladende sociale taler om det, som man ikke mener.

Ministeren mener, at den økonomiske vækstproces vil skabe et uafviseligt behov for yderligere tilgang af fremmed arbejdskraft. Vil ministeren ikke være så venlig først at forklare mig, hvordan han vil skaffe arbejderne i Nordjylland dækning for deres uafviselige behov for arbejdspladser på deres hjemsted? Jeg synes i og for sig, at for en dansk minister må det være nok så interessant som det uafviselige behov for fremmedarbejdere. Det er faktisk også et uafviseligt behov for en dansker at have en arbejdsplads og et sted at tjene sin løn, og det kunne jo være, vi skulle beskæftige os lidt med først at opfylde det.

Med hensyn til de sociale problemer har vi i og for sig været igennem dem ved den sidste fremmedarbejderdebat, men vi må endnu en gang på det skarpeste afvise alt ghettobyggeri, vi må kræve svindelen med indvandringen stoppet, bl.a. fra Hamborg.

(...)

Vi må kræve, at fremmedarbejderen på enhver måde bliver behandlet anstændigt. Jeg havde for nylig en sag, jeg diskuterede meget længe med justitsministeren, jeg ved, at der var et venstrefolketingsmedlem indblandet i den også. Her var justitsministeren meget hård. Det drejede sig om en indvandret italiener, der har boet her 10 år. I de første år var han veltilpasset, tjente godt, klarede sig godt. Så begik han desværre ret alvorlig kriminalitet, men afsonede sin straf. Han opførte sig eksemplarisk under afsoningen af straffen, men blev ikke desto mindre bagefter udvist af landet, hvor han havde boet i alt i 10 år og havde kone og to små børn, oven i købet en italiensk kone, han ikke kunne blive skilt fra. Er det de vilkår, fremmedarbejderne skal have? Skal de herop og tro, de kan få lov at leve på lige fod, men så blive behandlet på den måde, hvis de kommer i vanskeligheder og oven i købet tager konsekvenserne af deres handlinger?

Lad mig igen henstille, at vi ved en eventuel tilgang af fremmedarbejdere holder os til visse sprogområder, så vi kan intensivere sprogundervisningen, og at man inden indvandringen giver virkelige oplysninger om vores inflation, vores kæmpeskatter og vores boligmangel. Hr. Aksel Larsen var inde på, at de måske ikke ønskede sig boliger af standard som vore. Det tror jeg nok, de gør, men de skal i hvert fald inden have besked på, hvad de koster, for det kan jo godt være, det afskrækker nogle fra at tage herop. Der bliver ganske rigtigt ikke meget tilovers, når huslejen og skatten er betalt.

Lad mig til sidst sige, at man godt i denne forbindelse – det er så moderne i visse kredse – kan lade være med at misbruge ordet internationalisme. Det, at danske arbejdere ikke kan finde beskæftigelse på grund af erhvervslivets strukturproblemer, og det, at udenlandske arbejdere i nød og elendighed drager verden rundt, det har ikke noget med internationalisme at gøre. Det, der er internationalt i denne sag, er, at både danske og udenlandske arbejdere må finde sammen for at bekæmpe de arbejdsgivere, der udbytter dem og benytter sig af deres, desværre, svage samfundsmæssige stilling.

Og så vil vi i øvrigt gerne endnu en gang fremhæve kravet om et øjeblikkeligt stop for indvandring af flere fremmedarbejdere.